

С Т А Н О В И Щ Е

От: *Проф. д-р Теодора Лазарова*
ВУЗФ
Научна специалност – 3.7 Администрация и управление

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Мира Петрова Дончева*
Тема на дисертационния труд: *Усъвършенстване на*
приспособимостта на ромите към изискванията на
трудовия пазар в България

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 152/25.01.2024 на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра* Човешки ресурси и социална защита на УНСС по *научна специалност* Икономика и организация на труда, 3.8 *Икономика* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 294/18.02.2019. Обучението е осъществено в самостоятелна форма през периода 05.02.2019-05.02.2022.

Мира Дончева е завършила магистърска степен във ВУАРП Пловдив със специалност „Мениджмънт на човешките ресурси“. През последните години работи в отдел „Счетоводство“. Нейните интереси са свързани с провеждане и участие в различни социални кампании. Изборът на тема на дисертационния труд произтича от визията ѝ за социална защита на уязвими групи от обществото, които следва да бъдат подпомогнати.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 112 страници. Разделен в Увод, Глава I, II, III, приложение и използвана литература. Глава първа разглежда приспособимостта като механизъм за постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда. Глава втора акцентира върху приспособимостта на ромите към изискванията на трудовия пазар като обект на изследване и усъвършенстване, като тук подробно са разгледани демографските характеристики на ромския етнос, културните му особености, както и възможни решения за усъвършенстване приспособимостта на ромските служители в трудова среда. Глава трета предлага емпирично изследване за усъвършенстване приспособимостта на ромите към изискванията на трудовия пазар в България.

Обект на дисертационния труд е ромският служител и неговата приспособимост към изискванията на трудовия пазар. **Предмет** на изследване е проучване и разкриване на възможности за усъвършенстване на приспособимостта на ромските работници/ служители спрямо изискванията на техния работодател, както и изработването на теоретично-аналитична рамка за етническа приемственост на работното място.

Тезата, която дисертантът изследва е, че в българските предприятия има наети ромски служители, които не могат да разгърнат своя потенциал и техният принос е недостатъчен за повишаване на рентабилността на фирмата. За постигането на тази цел е нужна целенасочена работа към социална и икономическа адаптация на основа културен плурализъм, чрез приемане на някои аспекти на чуждата култура, спрямо които има осъзната необходимост.

Използвани са 78 литературни източника – 44 на български език, 34 на английски език, включващи книги, статии и онлайн материали.

Изследваната от дисертанта тема е изключително актуална. С нарастващите темпове на демографска криза, не само в България, но и на територията на ЕС, е редно да се обмислят политики за социална интеграция и икономическа адаптация на различните групи човешки ресурси на пазара на труда.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертантът провежда своето емпирично изследване, използвайки анкетна карта, състояща се от 11 въпроса и посочена в приложение. Резултатите са анализирани и представени подробно в трета глава на дисертационния труд. Анализът на получените резултати показва някои ясно открояващи се тенденции, а именно – голяма част от ръководители

отговарят, че на ромските работници и служители се показва приемане в предприятието. Същевременно, голям брой от анкетиранията ромите твърдят, че хората от неромски произход, с които работят, не им показват приемане. Следващата значима разлика се наблюдава при нагласите по тема образование - най-голям брой ръководители споделят, че ключът към по-добро интегриране на този етнос е образованието. Но ромите не споделят това мнение, те считат, че не виждат причина да инвестират в обучение след като по презумпция им се дават нискоквалифицирани длъжности.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Проведеното от дисертанта изследване не просто отразява актуална и наболяла тема, но успява емпирично да верифицира различни социални тенденции и нагласи в обществото към ромския етнос. По тази причина, смятам, че особено ценни се явяват някои от представените изводи и препоръки към ръководствата на организациите:

- Да се покаже приемане и да се третира човешката личност, спрямо своята индивидуалност;
- Да се насочат към обучение на всички възрасти и учене през целия живот;
- Да бъдат наемани представители на различни етнически групи и да бъдат включвани в екипа;
- Да бъдат насърчавани ромските работници и служители да възприемат отхвърлянето като трамплин към усъвършенстване.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

От представената справка за изпълнение на минималните национални изисквания е видно, че дисертантът е изпълнил изискванията, като е публикувал две статии в нереферирани списания с научно рецензиране и една студия в нереферирано списание с научно рецензиране.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът представя основните компоненти на дисертационния труд, като отразява ключовите резултати, изводи и препоръки. Публикуван на български и на английски език.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Бих искала да отправя препоръка към дисертанта да популяризира проведеното научно изследване чрез участие в тематични конференции и публикации в релевантни издания. Смятам, че темата е изключително интересна и актуална и изследването може да бъде разширено с други етнически групи в България и сравнителен анализ на приликите и различията между тях.

8. Заключение

На база на всичко изложено към момента, заявявам ясното си становище „ЗА“ присъждането на ОНС „доктор“ на Мира Дончева.

05.03.2023 / София

Подпис: Т.Лазарова

REVIEW

By: Prof. Dr. Teodora Lazarova, PhD

VUZF

Scientific specialty

Subject: Dissertation work for the award of an educational and scientific degree "doctor" in a scientific specialty at UNSS.

Author of the dissertation: Mira Petrova Doncheva

Topic of the dissertation: Improving the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market in Bulgaria

Reason for presenting the opinion: participation in the composition of

the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order No. 152/25.01.2024 of the Rector of the UNSS.

1. Information about the dissertation student

The dissertation student was trained in a doctoral program at the Department of Human Resources and Social Protection of the UNSS in the scientific specialty Economics and Labor Organization, 3.8 Economics according to the Order of the Deputy Rector for Research and Development of the UNSS No. 294/18.02.2019. The training was carried out in an independent form during the period 05.02.2019-05.02.2022.

Mira Doncheva graduated with a master's degree at the University of Applied Sciences and Arts Plovdiv, majoring in "Human Resources Management". In recent years, she has worked in the "Accounting" department. Her interests are related to conducting and participating in various social campaigns. The choice of the topic of the dissertation stems from her vision of social protection of vulnerable groups of society that should be assisted.

2. General characteristics of the presented dissertation work

The presented dissertation is 112 pages long. Divided into Introduction, Chapters I, II, III, Appendix and References. Chapter one examines adaptability as a mechanism for achieving compliance with labor market requirements. Chapter two focuses on the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market as an object of research and improvement, and here the demographic characteristics of the Roma ethnic group, its cultural features, as well as possible solutions for improving the adaptability of the Roma employees in the work environment are examined in detail. Chapter three offers an empirical study to improve the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market in Bulgaria.

The **object** of the dissertation work is the Roma employee and his adaptability to the requirements of the labor market. The **subject of research** is research and uncovering opportunities for improving the adaptability of Roma workers/employees to the requirements of their employer, as well as the

development of a theoretical-analytical framework for ethnic continuity in the workplace.

The thesis that the dissertation examines is that there are employed Roma employees in Bulgarian enterprises who cannot develop their potential and their contribution is insufficient to increase the company's profitability. Achieving this goal requires purposeful work towards social and economic adaptation based on cultural pluralism, by accepting certain aspects of foreign culture for which there is a conscious need.

78 literary sources were used - 44 in Bulgarian, 34 in English, including books, articles and online materials.

The topic investigated by the dissertation is extremely relevant. With the increasing pace of the demographic crisis, not only in Bulgaria, but also on the territory of the EU, it is appropriate to consider policies for social integration and economic adaptation of the different groups of human resources on the labor market.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The doctoral student conducts his empirical research using a questionnaire consisting of 11 questions listed in an appendix. The results are analyzed and presented in detail in the third chapter of the dissertation. The analysis of the obtained results shows some clearly outstanding trends, namely – many managers answer that Roma workers and employees are shown acceptance in the enterprise. At the same time, many Roma respondents claimed that the people of non-Roma origin they work with do not show their acceptance. The next significant difference is observed in the attitudes on the topic of education - the largest number of managers share that the key to better integration of this ethnic group is education. But the Roma do not share this opinion, they believe that they see no reason to invest in training after they are given low-skilled jobs by presumption.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

The research carried out by the dissertation student not only reflects a current and painful topic but manages to empirically verify various social trends

and attitudes in society towards the Roma ethnic group. For this reason, I believe that some of the presented conclusions and recommendations to the management of the organizations are particularly valuable:

- To show acceptance and treat the human person according to his individuality.
- Aim for learning at all ages and lifelong learning.
- To hire representatives of different ethnic groups and to be included in the team.
- To encourage Roma workers and employees to perceive rejection as a springboard to improvement.

5. Evaluation of dissertation publications

It is clear from the submitted certificate of fulfillment of the minimum national requirements that the dissertation student has fulfilled the requirements by publishing two articles in non-refereed peer-reviewed journals and one study in a non-refereed peer-reviewed journal.

6. Evaluation of the abstract of the dissertation

The abstract presents the main components of the dissertation work, reflecting the key results, conclusions, and recommendations. Published in Bulgarian and English.

7. Criticisms, recommendations, and questions

I would like to make a recommendation to the dissertation student to promote the conducted scientific research through participation in thematic conferences and publications in relevant publications. I think that the topic is extremely interesting and relevant, and the research can be expanded with other ethnic groups in Bulgaria and a comparative analysis of the similarities and differences between them.

8. Conclusion

Based on everything presented now, I state my clear opinion "**FOR**" the awarding of the ONS "doctor" to Mira Doncheva.

05.03.2023 / Sofia

Signature: T.Lazarova